

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Yatırım kararlarının değerlendirilmesinde göz önünde tutulması gereken hususlardan biri de, sabit varlıklara uygulanacak amortisman yöntemidir.

Arsa ve arazi dışındaki sabit varlıklar kullanıma bağlı olarak belli bir süre sonra yıpranırlar veya teknolojik gelişmelerden ötürü demode olurlar.

Buna göre amortismanı, işletme faaliyetleri sırasında, sabit varlıklarda fiziksel ve teknolojik olarak yıpranma, eskime şeklinde oluşan değer kayıpları şeklinde tanımlayabiliriz.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Genelde amortisman, sabit varlıkların fiziksel ve teknolojik nedenlerle uğradıkları değer kayıplarıdır.

Finansal anlamda; sabit varlıklara yatırılmış olan sermayenin geri dönmesi işlemidir.

Ekonomik anlamda, kapasitenin sürekliliğini sağlama işlemidir.

Maliyet açısından ise, sabit varlıkların kullanımından ya da başka nedenlerden dolayı meydana gelen değer kayıplarının maliyetlere geçirilmesi işlemidir.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

AMORTİSMANIN GÖREVLERİ

Yatırım dönemlerinde elde edilen sabit varlıkların değer kaybı için her hesap döneminde, sözkonusu sabit varlıkların hizmet yoğunluğu ve süresine bağlı olarak amortisman gideri hesaplanır. Bu giderler maliyetlerin büyük bir bölümünü oluşturur.

Satış sonucu elde edilecek gelire, amortisman payları elde edilmiş ve sabit varlıkların hizmet süreleri sonunda onların ilk yatırım tutarları özkaynak olarak birikmiş olacaktır.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Böylece, herhangi bir yatırım için yatırılan sermaye, o yatırımın ömrü süresinde geri alınır ve aynı yatırımı tekrar yapabilmek için parasal kaynak sağlanmış olur.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Gider Türleri Hesapları Gurupları:

0. İlk madde ve malzeme
1. İşçi ücret ve giderleri
2. Memur ücret ve Giderleri
3. Dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler
4. Çeşitli giderler
5. Vergi, resim ve harçlar
6. Amortismanlar ve tükenme payları
7. Finansman giderleri

Satış Maliyeti
Kar

Satış Fiyatı

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Amortismanı Oluşturan Nedenler

Sabit varlıkların değer kayıplarına neden olan başka bir deyişle amortismanı oluşturan iki öge vardır. Bunlar,

Fiziksel (Maddesel)Amortisman;

Sabit değerlerin kullanılmasından kaynaklanan eskime ve yıpranmadır. Maddesel amortismana örnek olarak, kullanım sonucu yıpranma, tabii yıpranmayı verebiliriz.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

İşlevsel (Foksiyonel) Amortisman;

Teknolojik eskime (demode olma) veya yetersizliğe bağlı olarak ortaya çıkar. Örneğin; bir makina artan istemi karşılayacak kapasiteye sahip değilse yetersiz duruma gelecektir.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

AMORTİSMAN YÖNTEMLERİ

Sabit varlıklarda meydana gelen değer kayıplarının dönemler itibariyle hesaplanıp, ilgili dönemin giderleri arasına katılmasına ***amortisman ayırma*** işlemi denir.

Sabit varlıkların maliyetinin dönem sonlarına amortisman tutarı olarak saptanacak değer belirlenmesinde şu hususlar rol oynar.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Amortisman matrahı (M): Sabit varlığın elde edilmesi için yapılan tüm ödemeler ve giderlerdir.

Kalıntı veya hurda değeri (H): Sabit varlığın kullanma süresinin sonunda varsa taşıdığı parasal değerdir.

Amortisman dönemi (n): Sabit değer kullanma süresidir. Sabit değerlerin niteliklerine göre değişen bu süre amortisman paylarının veya yüzdelerinin belirlenebilmesi için gereklidir. Söz konusu süre, yıl, ay, gibi zaman dönemleri, faaliyet dönemleri veya çalışma saatleri yada üretim birimleri olabilir.

Amortisman oranı (r): Amortisman payının bulunabilmesi için ekonomik değere uygulanan orandır.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Ülkemizde amortisman mevzuu Vergi Usul Kanunumuzun (V.U.K.) 313. maddesinde açıklanmıştır.

V.U.K. madde 313: işletmede bir yıldan fazla kullanılabilen ve yıpranmaya, aşınmaya, veya kıymetten düşmeye maruz kalan gayrimenkullerle, gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin; alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin değerlemeye ilişkin kanuni esaslara göre tesbit edilen değerlerinin, amortismanına tabi tutulması gerekmektedir.

V.U.K. madde 314: *Aşınmaya ve yıpranmaya maruz kalmadıkları için boş arsa ve araziler, amortismanına tabi tutulmamaktadır.*

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Yıllık amortisman tutarlarının belirlenmesi amacıyla değişik amortisman yöntemleri uygulanmasına karşın burada V.U.K.'nunda yer alan amortisman yöntemleri üzerinde durulacaktır. Bunlar,

1. Normal (doğrusal) amortisman (V.U.K. madde. 315),
2. Azalan bakiyeler üzerinden amortisman (V.U.K. mükerrer madde 315),
3. Madenlerde amortisman (V.U.K. madde. 316),
4. Olağanüstü (fevkalade) amortisman (V.U.K. madde. 317).

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Normal (Doğrusal) Amortisman Yöntemi

Basit oluşu nedeniyle, projelerin ekonomik tasarımlarında, pratik hesaplamalarda bu yöntem kullanılmaktadır. Burada sabit varlığın maliyeti ömrüne eşit olarak dağıtılır. Böylece yıllık amortisman tutarı, sabit değer in elde edilme maliyeti (M) (maliyet+giderler), varsa hurda değeri (H) düşüldükten sonra sabit değer in ekonomik ömrüne (n) bölünmesiyle hesaplanır.

$$\text{Yıllık amortisman tutarı} = \frac{\text{Amortisman matrahı} - \text{Hurda değeri}}{\text{Sabit varlığın ömrü}}$$

$$A = \frac{M - H}{n}$$

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Ülkemizde normal amortisman uygulama esasları V.U.K. 315. maddesinde açıklanmaktadır.

V.U.K. madde 315: *Mükellefler amortismanına tabi duran varlıklarını %20'yi aşmamak koşuluyla serbestçe tesbit ettikleri oranlar üzerinden amortismanına tabi tutarlar. Ancak binalar ile %20'nin üzerinde bir oranla amortismanına tabi tutulacak maddi duran varlıklar, Maliye Bakanlığı tarafından tesbit ve ilan olunan oranlar üzerinden amorti edilir.*

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Örneğin; 3,200,000 TL'ye satın alınan, 5 yıl ömrü olan ve 5. yıl sonunda da hurda değerinin 200,000 TL olacağı tahmin edilen bir makinanın yıllık amortisman tutarı(A);

$$A = \frac{3,200,000 - 200,000}{5} = 600,000 \text{ TL/yıl}$$

olur. Bu durumda, yıllık amortisman oranı (r),

$$r = \frac{1}{5} = 0.20$$

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Söz konusu makinanın normal amortisman yöntemine göre yıllık amortisman payları Tablo de gösterilmektedir.

Yıllar	Amortismana Tabii Miktar	Amortisman Oranı	Amortisman Tutarı
1	3,000,000	0.20	600,000
2	3,000,000	0.20	600,000
3	3,000,000	0.20	600,000
4	3,000,000	0.20	600,000
5	3,000,000	0.20	600,000
Hurda Değeri			•200,000
Toplam			3,200,000

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Azalan Bakiyeler Üzerinden Amortisman Yöntemi

Bu yöntemde, sabit varlığın maliyeti, ilk yıllarda daha yüksek paylarla, hizmet süresi sonlarına doğru ise daha düşük paylarla dağıtılır. Ülkemizde kalanlar üzerinden amortisman uygulama esasları V.U.K. mükerrer madde 315'de açıklanmıştır.

V.U.K. mükerrer madde 315: Bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerden dileyenler amortismana tabi duran varlıklarını azalan kalanlar üzerinden amortisman yöntemiyle amorti edebilirler

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Bu yöntemde,

- ✓ Her yıl amortismanına esas olan değer, bir önceki yıla ait amortisman çıkarılarak elde edilir.
- ✓ Amortisman oranı, %40'ı geçmemek üzere normal amortisan oranının iki katıdır.
- ✓ Amortisman süresi, normal amortismanda ki sürenin aynıdır.
- ✓ Sürenin son yılına devredilen bakiyeler o yıl tamamen yok edilir.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Kalan değer üzerinden amortisman paylarının hesaplanması

Yıllar	Amortismana Tabii Miktar	Amortisman Oranı	Amortisman Tutarı
1	3,000,000	0.40	1,200,000
2	1,800,000	0.40	720,000
3	1,080,000	0.40	432,000
4	648,000	0.40	259,200
5	388,800	-	388,800
Hurda Değeri			200,000
Toplam			3,200,000

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Madenlerde Amortisman (Tükenme Amortismanı)

Tükenme, mineral, petrol, kereste gibi doğal rezervlerde meydana gelen azalmadır. Bir bakıma amortismanına benzer. Farkı, tükenen mal, yer değiştirilip satılması nedeniyle değer kaybederken, amortismanı ayrılan mal, satılacak malın üretimi sırasındaki aşınma, yıpranma ve eskimeden dolayı değer kaybeder. Müsade edilen tükenmeden dolayı geri alınan para tükenebilir malların araştırılması ve geliştirilmesinde kullanılır. Aynı, amortismanın yeni yatırımlarda kullanılması gibi.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Şirketlerin mineral yatırımları açısından en önemli avantajlarından biri de tükenme amortismanının nakit akışı üzerindeki etkisidir. Bu tükenme amortismanı, mineral üreticilerine diğer endüstrilerde olmayan geniş bir gelir vergisi indirimine izin vermektedir. Bu indirimler madencilik sektöründeki nakit akışını önemli bir şekilde arttırmaktadır.

Madencilik sektöründe gelişmiş birçok ülkede madenlerde amortismanla ilgili yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Ülkemizde de tükenme amortismanı Vergi Usul Kanununun 316. Maddesinde ele alınmıştır.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

V.U.K. madde 316: İşletme sebebiyle içindeki cevherin azalmasından dolayı maddi değerini kaybeden madenlerin ve taş ocaklarının imtiyaz veya maliyet bedelleri, ilgililerin, müracaatları üzerine bunların büyüklük ve mahiyetleri gözönünde tutulmak ve her maden veya taş ocağı için ayrı ayrı olmak üzere Maliye ve Sanayi Bakanlıklarınca belli edilecek nispetler üzerinden yok edilir.

Maden sahiplerinin amortisman ayırabilmeleri için öncelikle cevher istihsalinne başlamaları ve yapılacak başvuruya göre ilgili bakanlıklarca belirlenecek amortisman oranını dikkate almaları gerekir.

AMORTİSMAN ve TÜKENME AMORTİSMANI

Fevkalade (Olağanüstü) Amortisman

Fevkalade (Olağanüstü) amortisman, V.U.K.'nun 317. maddesine göre, özel bir durum olarak;

- ✓Doğal (yangın, deprem, su basması gibi afetler),
- ✓Teknik (yeni buluş)
- ✓Ekonomik (zorlayıcı çalışma)

nedenlerle değer kaybına uğramış maddesel veya maddesel olmayan sabit değerler için uygulanır.